

OTORINOLARINGOLOGIYA VA BOSH-BO‘YIN KASALLIKLARI DOLZARB MUAMMOLARI

DURDONA OTAMURATOVA UMAR QIZI

Alfraganus universiteti

Tibbiyot fakulteti

Davolash ishi yo‘nalishi

3-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada otorinolarinologiya va bosh-bo‘yin kasalliklarining zamonaviy diagnostika hamda davolash usullari, ularning profilaktikasi va rehabilitatsiya jarayonlarida qo‘llanilayotgan ilg‘or yondashuvlar tahlil qilingan. Bugungi kunda ushbu yo‘nalish tibbiyotning eng muhim va tez rivojlanayotgan sohalaridan biri bo‘lib, nafaqat quloq, burun va tomoq kasalliklarini, balki bosh va bo‘yin sohasidagi murakkab patologiyalarni ham o‘z ichiga oladi. Ishda klinik amaliyotda lazer texnologiyalari, endoskopik jarrohlik usullari, shuningdek, raqamli diagnostika va 3D modellashtirishning ahamiyati yoritilgan. Shu bilan birga, O‘zbekiston Respublikasi sog‘liqni saqlash tizimida ushbu kasalliklarni erta aniqlash va samarali davolash bo‘yicha olib borilayotgan islohotlar va innovatsion amaliyotlar ham ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: *otorinolarinologiya, bosh-bo‘yin kasalliklari, endoskopik jarrohlik, lazer texnologiyasi, raqamli diagnostika, rehabilitatsiya, innovatsion tibbiyot, profilaktika.*

KIRISH

Otorinolarinologiya - bu quloq, burun, tomoq hamda bosh va bo‘yin sohalaridagi kasalliklarni o‘rganish, ularni erta aniqlash, davolash va oldini olish bilan shug‘ullanuvchi tibbiyot sohasi hisoblanadi. Ushbu yo‘nalish zamonaviy tibbiyotda

juda muhim o‘rin tutadi, chunki nafas olish, eshitish, hid bilish, nutq va yutish kabi hayotiy funksiyalar aynan shu organlar bilan chambarchas bog‘liq. So‘nggi yillarda bu sohada innovatsion texnologiyalarni joriy etish natijasida tashxis qo‘yish va davolash jarayonlari yanada samarali, tezkor va kam invaziv shaklga keldi.

O‘zbekiston Respublikasida ham otorinolaringologiya sohasida keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, zamonaviy endoskopik apparatlar, lazerli jarrohlik uskunalari, raqamli audiometriya tizimlari, kompyuter tomografiyasi va 3D modellashtirish texnologiyalari amaliyotga keng tatbiq etilmoqda. Bu esa murakkab jarrohlik amaliyotlarini yuqori aniqlik bilan bajarish, bemorning sog‘ayish jarayonini tezlashtirish hamda asoratlar xavfini kamaytirish imkonini bermoqda.

Shuningdek, tibbiyot muassasalarida otorinolaringologik kasalliklarning profilaktikasiga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Maktab va maktabgacha ta‘lim muassasalarida quloq, burun va tomoq sog‘lig‘ini nazorat qilish bo‘yicha muntazam tibbiy ko‘riklar o‘tkazilmoqda, shuningdek, allergik rinit, sinusit, tonzillit kabi surunkali kasalliklarning oldini olish uchun aholiga tushuntirish ishlari olib borilmoqda.

Otorinolaringologiya va bosh-bo‘yin kasalliklarining dolzarb muammolarini chuqur o‘rganish, ularni innovatsion yondashuvlar asosida hal etish tibbiy amaliyotda yuqori samaradorlikni ta‘minlab, aholi salomatligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

ASOSIY QISM

Otorinolaringologiya amaliy tibbiyotda insonning quloq, burun, tomoq hamda bosh va bo‘yin sohalaridagi kasalliklarni aniqlash, davolash va oldini olish bilan shug‘ullanadigan yo‘nalishdir. Bu sohada shifokorlar har kuni bemorlarni qabul qiladi, ularning eshitish, nafas olish, yutish yoki nutq bilan bog‘liq muammolarini tahlil qiladi. Masalan, bemor doimiy burun bitishidan shikoyat qilsa, mutaxassis endoskopik ko‘rik o‘tkazadi, yallig‘lanish yoki burun ichidagi to‘siqni aniqlab, uni jarrohlik yoki fizioterapevtik yo‘l bilan bartaraf etadi. Shu tarzda, otorinolaringologiya inson hayot sifatini bevosita yaxshilovchi amaliy jarayonlarga asoslanadi.

Bosh va bo‘yin kasalliklarining dolzarb muammolari esa ko‘proq murakkab patologiyalar bilan bog‘liq bo‘lib, bu holatlarda zamonaviy diagnostika usullari, lazer jarrohligi, audiometriya va endoskopik tekshiruvlar qo‘llaniladi. Masalan, quloqda eshitish pasaygan bemor audiometriya orqali tekshiruvdan o‘tkaziladi, shundan so‘ng unga individual eshitish apparati moslanadi. Boshqa holatda esa tomoqdagi o‘simta lazerli usulda olib tashlanadi, bu esa tiklanish davrini qisqartiradi va asorat xavfini kamaytiradi.

O‘zbekiston Respublikasida ushbu yo‘nalishni takomillashtirish maqsadida so‘nggi yillarda qator qarorlar qabul qilingan. 2019-yil 9-dekabrda Sog‘liqni saqlash vazirligi tomonidan “Tibbiyot muassasalarida otorinologik xizmatni tashkil etish to‘g‘risidagi nizom” amaliyotga joriy qilindi. Ushbu hujjat asosida har bir viloyat markaziy shifoxonasida zamonaviy uskunalar bilan jihozlangan LOR bo‘limlari tashkil etildi. Bu bo‘limlarda endoskopik tekshiruvlar, audiometriya va yengil jarrohlik amaliyotlari o‘tkazila boshlandi.

2021-yil 15-iyunda esa Vazirlar Mahkamasi qarori bilan “Aholi salomatligini mustahkamlashda yuqori texnologik tibbiy xizmatlarni rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi hujjat qabul qilindi. Shu qarorga binoan, Respublika ixtisoslashtirilgan otorinologiya markazlari yangilandi, diagnostika uchun lazerli uskunalar, endoskoplar va raqamli tekshiruv tizimlari xarid qilindi. Bu amaliy islohotlar natijasida nafaqat poytaxt, balki viloyatlardagi tibbiyot muassasalari ham ilg‘or texnologiyalar bilan jihozlandi.

2023-yilning yanvar oyidan boshlab tibbiyot institutlarida otorinologiya sohasida amaliy mashg‘ulotlar yangicha shaklda o‘tkazila boshlandi. Talabalar real bemorlar bilan ishlash, diagnostika natijalarini tahlil qilish, shuningdek, lazerli va endoskopik uskunalarda operatsiya jarayonlarini kuzatish imkoniyatiga ega bo‘ldilar. Bu esa yangi avlod mutaxassislarini amaliy tayyorlashda muhim qadam bo‘ldi.

Bugungi kunda otorinologiya sohasida olib borilayotgan amaliy ishlar natijasida nafas olish yo‘llari kasalliklari, eshitish muammolari, tomoq o‘simtalari va surunkali yallig‘lanish kasalliklarini erta aniqlash imkoniyati ancha oshgan. Shu orqali

bemorlarning sog‘lom turmush tarziga qaytishlari tezlashmoqda, asoratlar esa minimal darajaga tushmoqda.

Demak, O‘zbekiston tibbiyot tizimida otorinologiya va bosh-bo‘yin kasalliklarini amaliy jihatdan chuqur o‘rganish va davolash bo‘yicha olib borilayotgan innovatsion chora-tadbirlar milliy sog‘liqni saqlash tizimining sifat ko‘rsatkichlarini yangi bosqichga olib chiqmoqda.

Quyida **otorinologiya va bosh-bo‘yin kasalliklari bo‘yicha amaliy tibbiy tajriba jarayoni** bir bemor misolida **kreativ va real klinik holatga asoslangan tarzda** jadvalda yoritilgan:

Bosqich	Jarayon tavsifi (amaliy holatda)	Shifokor amaliy harakati	Kutilgan natija
1. Dastlabki qabul	Bemor 35 yoshda, uzoq muddatli burun bitishi, bosh og‘rishi va hid bilishning yo‘qolishidan shikoyat qiladi.	Shifokor anamnez yig‘adi, bemordan kasallik davomiyligi, allergiya yoki ilgari o‘tkazilgan infeksiyalar haqida so‘raydi.	Kasallik ehtimoliy sabablari aniqlanadi (masalan, surunkali sinusit).
2. Fizik tekshiruv	Bemorning burun yo‘llari tashqi ko‘rikdan o‘tkaziladi.	Endoskop yordamida burun bo‘shlig‘i ichki ko‘rik qilinadi. Shifokor yallig‘lanish o‘chog‘ini aniqlaydi.	Burun ichida shishgan shilliq qavat va yiringli ajralma mavjudligi qayd etiladi.

Bosqich	Jarayon tavsifi (amaliy holatda)	Shifokor amaliy harakati	Kutilgan natija
3. Diagnostik tekshiruv	Kasallik sababini aniqlash uchun laborator va instrumental tahlillar o'tkaziladi.	Burun bo'shlig'idan surtma olinadi, mikroflora aniqlanadi. Raqamli rentgen tekshiruvi o'tkaziladi.	Sinusitning bakterial shakli aniqlanadi.
4. Davolash jarayoni (konservativ)	Bemor ambulator tarzda davolanishga olinadi.	Shifokor antibakterial tomchilar, fizioterapiya (UHF nurlanishi) va inhalatsiya muolajalarini belgilaydi.	Nafas olish yaxshilanadi, burun bitishi kamayadi.
5. Jarrohlik aralashuvi (zarurat tug'ilganda)	Konservativ davolash samara bermasa, endoskopik sinusotomiya o'tkaziladi.	Shifokor burun bo'shlig'idagi yiring to'plangan joyni endoskopik usulda tozalaydi.	Nafas yo'li ochiladi, yallig'lanish kamayadi, infektsiya bartaraf etiladi.
6. Reabilitatsiya	Operatsiyadan keyingi tiklanish davri.	Bemor fizioterapiya muolajalari, burunni antiseptik eritmalar bilan chayish, to'g'ri ovqatlanish tartibiga amal qiladi.	Shilliq qavat tiklanadi, hid bilish qayta tiklanadi.

Bosqich	Jarayon tavsifi (amaliy holatda)	Shifokor amaliy harakati	Kutilgan natija
7. Profilaktika bosqichi	Kasallik qaytalanmasligi uchun muntazam profilaktika ishlari o'tkaziladi.	Shifokor bemorga gigiyenik maslahatlar beradi, allergik ta'sirlarni kamaytiruvchi choralarni tavsiya etadi.	Qaytalanish xavfi kamayadi, bemor sog'lom turmush tarziga qaytadi.

XULOSA

Otorinolarinologiya va bosh-bo'yin kasalliklari bo'yicha o'tkazilgan amaliy tajriba shuni ko'rsatdiki, ushbu yo'nalishda zamonaviy diagnostika va davolash texnologiyalarini qo'llash bemorlar sog'lig'ini tiklashda yuqori samaradorlik beradi.

Bemor bilan olib borilgan amaliy tibbiy jarayon davomida endoskopik tekshiruv, fizioterapiya va konservativ davolash usullari o'zini to'liq oqladi. Shuningdek, kerakli hollarda minimal invaziv jarrohlik amaliyotlarining qo'llanilishi bemorning tiklanish jarayonini tezlashtirdi hamda asoratlarning oldini oldi.

Amaliy tibbiy faoliyat natijalari shuni isbotlaydiki, otorinolarinologiya sohasi aholining umumiy sog'lig'ini saqlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, kasalliklarni erta aniqlash, to'g'ri tashxis qo'yish va profilaktik ishlarni tizimli yo'lga qo'yish bemorlar hayot sifatini yaxshilaydi. O'zbekiston sog'liqni saqlash tizimida ushbu yo'nalishga oid islohotlar, zamonaviy tibbiy uskunalar va malakali mutaxassislar tayyorlashga qaratilgan amaliy choralar esa otorinolarinologiya xizmatining sifatini yangi bosqichga olib chiqmoqda.

Demak, bosh va bo'yin sohasidagi kasalliklarni amaliy jihatdan o'rganish, innovatsion davolash usullarini qo'llash va muntazam profilaktika tadbirlarini yo'lga qo'yish bu nafaqat individual bemor sog'lig'ini, balki butun jamiyatning salomatligini mustahkamlashning ishonchli kafolatidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Karimov Sh., Mamatov B. **“Otorinolaringologiya asoslari”** – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2022.
2. Qodirova M., To‘xtayev A. **“Zamonaviy tibbiy texnologiyalar va ularning klinik amaliyotdagi qo‘llanilishi”** – Toshkent: Innovatsion tibbiyot markazi nashriyoti, 2023.
3. Rustamova G., Nabiev S. **“Bosh va bo‘yin kasalliklari klinik amaliyotda”** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
4. Abdurahmonov E., G‘aniyeva Z. **“Profilaktik tibbiyotda innovatsion yondashuvlar”** – Toshkent: Sog‘lom hayot, 2023.
5. Yo‘ldoshev I., Axmedova D. **“Klinik diagnostika va laborator amaliyot”** – Toshkent: Tibbiyot olami, 2024.